

Wsparcie i pomoc psychologiczno-pedagogiczna dla dzieci i uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Poradnik dla dyrektorów i nauczycieli

PORADNIE PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNE

2017

Autorzy: Alina Matuszak, Aleksandra Ruducha, Mariola Sochacka, Piotr Wiliński

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons
–Uznanie Autorstwa –Użycie Niekommercyjne (CC-BY-NC)

Spis treści

Spis treści	1
I. Mapa zagadnień	3
II. Regulacje prawne	4
III. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna.....	5
1. Formy organizacyjne pomocy.....	5
2. Zindywidualizowana ścieżka realizacji obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego / zindywidualizowana ścieżka kształcenia	6
3. Nowe uprawnienia dyrektora	7
4. Merytoryczne wsparcie dla nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów udzielających pomocy psychologiczno-pedagogicznej.....	8
IV. Kształcenie specjalne	8
1. Kto może być objęty kształceniem specjalnym i jak długo	8
2. Na jaki czas wydaje się orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego	9
3. Wielospecjalistyczna ocena poziomu funkcjonowania ucznia	10
4. Indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny	11
5. Zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze.....	13
6. Przepisy przejściowe.....	14
V. Indywidualne roczne przygotowanie przedszkolne Nauczanie indywidualne	14
1. Realizacja nauczania indywidualnego w domu	14
2. Integracja ze środowiskiem przedszkolnym lub szkolnym dziecka / ucznia objętego indywidualnym przygotowaniem przedszkolnym lub indywidualnym nauczaniem	15
3. Przepisy przejściowe.....	15
VI. Wczesne wspomaganie rozwoju	16
Załącznik nr 1 Formy organizacyjne pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, ośmioletnich szkołach podstawowych, szkołach ponadpodstawowych i placówkach wymienionych w art. 2 pkt 3, 4, 7 i 8 ustawy Prawo oświatowe	19
Załącznik nr 2 Formy organizacyjne pomocy psychologiczno-pedagogicznej w dotychczasowym gimnazjum, trzyletnim liceum ogólnokształcącym, czteroletnim technikum, klasach dotychczasowej zasadniczej szkoły zawodowej prowadzonych w branżowej szkole I stopnia, dotychczasowej szkole policealnej i szkole specjalnej przysposabiającej do pracy, a także w dotychczasowych szkołach artystycznych.	22
Załącznik nr 3 Procedura wydawania opinii w sprawie udzielenia dziecku/uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej w formie zindywidualizowanej ścieżki realizacji obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego / zindywidualizowanej ścieżki kształcenia	25
Załącznik nr 4 Organizacja zindywidualizowanej ścieżki realizacji obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego / zindywidualizowanej ścieżki kształcenia	26
Załącznik nr 5 Zawartość opinii nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych lub specjalistów prowadzących zajęcia z dzieckiem lub uczniem.....	28
Załącznik nr 6 Arkusz analizy dokumentu.....	29
Załącznik nr 7 Propozycja wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania dziecka / ucznia	30

Załącznik nr 8 Propozycja indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego	32
Załącznik 9 Zadania nauczycieli, wychowawców klas i wychowawców grup wychowawczych oraz specjalistów zatrudnionych w przedszkolu, szkole lub placówce	35
Załącznik nr 10 Zadania specjalistów zatrudnionych w przedszkolu, szkole lub placówce	40
VII. Wykaz aktów prawnych stanowiących podstawę opracowania:	42

I. Mapa zagadnień

Uwaga!

Przepisy przewidują wspieranie dzieci i uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi wynikającymi szczególnie z:

- 1) niepełnosprawności;
- 2) niedostosowania społecznego;
- 3) zagrożenia niedostosowaniem społecznym;
- 4) zaburzeń zachowania lub emocji;
- 5) szczególnych uzdolnień;
- 6) specyficznych trudności w uczeniu się;
- 7) deficytów kompetencji i zaburzeń sprawności językowych;
- 8) choroby przewlekłej;
- 9) sytuacji kryzysowych lub traumatycznych;
- 10) niepowodzeń edukacyjnych;
- 11) zaniedbań środowiskowych związanych z sytuacją bytową ucznia i jego rodziny, sposobem spędzania czasu wolnego i kontaktami środowiskowymi;
- 12) trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanych z wcześniejszym kształceniem za granicą¹.

---

¹ Zobacz § 2 ust. 2 rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591) oraz § 3 ust. 2 rozporządzenia MEN z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2013, poz. 532 ze zm.).

II. Regulacje prawne

W poniższym wykazie zamieszczono rozporządzenia dotyczące pomocy psychologiczno-pedagogicznej, kształcenia specjalnego, organizacji indywidualnego nauczania oraz wczesnego wspomagania rozwoju dziecka.

Dotyczące przedszkoli, ośmioletnich szkół podstawowych i szkół ponadpodstawowych, o których mowa w art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59 i 949)	Dotyczące dotychczasowych gimnazjów, trzyletnich liceów ogólnokształcących, czteroletnich techników. klas dotychczasowych zasadniczych szkół zawodowych prowadzonych w branżowej szkole I stopnia, dotychczasowej szkoły policealnej i szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy, a także dotychczasowych szkół artystycznych na podstawie art. 363 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017, poz. 60 i 949)
Rozporządzenie MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591).	Rozporządzenie MEN z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 532) Rozporządzenie MEN z dnia 28 sierpnia 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1643).
Rozporządzenie MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. poz. 1578).	Rozporządzenie MEN z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. poz. 1113) Rozporządzenie MEN z dnia 28 sierpnia 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. poz. 1652)
Rozporządzenie MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. poz. 1616)	Rozporządzenie MEN z dnia 28 sierpnia 2014 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. poz. 1157) Rozporządzenie MEN z dnia 28 sierpnia 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. poz. 1656)
Rozporządzenie MEN z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomagania rozwoju dzieci (Dz. U. poz. 1635)	

III. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w przedszkolu, szkole i placówce udzielana jest uczniom przez nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych oraz specjalistów wykonujących w przedszkolu, szkole i placówce zadania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w szczególności psychologów, pedagogów, logopedów, doradców zawodowych i terapeutów pedagogicznych².

W przedszkolu i w szkole podstawowej pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest udzielana w trakcie bieżącej pracy z uczniem oraz przez zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów, a także w formach organizacyjnych³ wymienionych w tabeli znajdującej się w załączniku nr 1.

Podobnie rzecz się ma w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych⁴. Zobacz załącznik nr 2.

Zadania nauczycieli, wychowawców klas i wychowawców grup wychowawczych oraz specjalistów zatrudnionych w przedszkolu, szkole lub placówce dotyczące pomocy psychologiczno-pedagogicznej zamieszczono w załączniku nr 9.

Zadania specjalistów zatrudnionych w przedszkolu, szkole lub placówce zawiera załącznik nr 10.

1. Formy organizacyjne pomocy

Zapisy rozporządzenia stanowią, że pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest udzielana:

- a) W przedszkolach⁵ w formach
  - zajęć rozwijających uzdolnienia;
  - zajęć specjalistycznych: korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym;
  - zindywidualizowanej ścieżki realizacji obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego;
  - porad i konsultacji.
- b) W szkołach⁶ w formach
  - klas terapeutycznych;
  - zajęć rozwijających uzdolnienia;
  - zajęć rozwijających umiejętności uczenia się;
  - zajęć dydaktyczno-wyrównawczych;
  - zajęć specjalistycznych: korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym;
  - zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu – w przypadku uczniów szkół podstawowych oraz uczniów szkół ponadpodstawowych;
  - zindywidualizowanej ścieżki kształcenia;
  - porad i konsultacji;
  - warsztatów.

---

² Zobacz § 4 ust. 2 rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno - pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591).

³ Zobacz § 6 ust. 1 i 2 rozporządzenia jw.

⁴ Zobacz § 5 ust 1 oraz § 7 ust 1 rozporządzenia MEN z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2013, poz. 532 ze zm.).

⁵ Zobacz § 6 ust. 1 rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno - pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591).

⁶ Zobacz § 6 ust. 2 rozporządzenia jw.

Organizacja takich samych form pomocy przewidziana jest w gimnazjach⁷.

Godzina zajęć w niżej wymienionych formach trwa 45 minut⁸. Dotyczy to zajęć

- rozwijających uzdolnienia,
- rozwijających umiejętności uczenia się,
- dydaktyczno-wyrównawczych,
- korekcyjno-kompensacyjnych,
- logopedycznych,
- rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne,
- innych zajęć o charakterze terapeutycznym,
- związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu.

Dopuszcza się prowadzenie zajęć, o których mowa powyżej w czasie dłuższym lub krótszym niż 45 minut, z zachowaniem ustalonego dla ucznia łącznego tygodniowego czasu tych zajęć, jeżeli jest to uzasadnione⁹.

Podobne regulacje obowiązują w gimnazjach¹⁰.

Uwaga!

Czas prowadzonych w przedszkolu zajęć powinien być dostosowany do możliwości rozwojowych dzieci, z tym że czas prowadzonych w przedszkolu zajęć religii, zajęć z języka mniejszości narodowej, języka mniejszości etnicznej lub języka regionalnego i zajęć rewalidacyjnych powinien wynosić:

- 1) z dziećmi w wieku 3–4 lat – około 15 minut;
- 2) z dziećmi w wieku 5–6 lat – około 30 minut¹¹.

2. Zindywidualizowana ścieżka realizacji obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego / zindywidualizowana ścieżka kształcenia¹²

Stanowi nową formę pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Jest organizowane dla uczniów, którzy mogą uczęszczać do przedszkola lub szkoły, ale ze względu na trudności w funkcjonowaniu wynikające w szczególności ze stanu zdrowia nie mogą realizować wszystkich zajęć wychowania przedszkolnego lub zajęć edukacyjnych wspólnie z oddziałem przedszkolnym lub szkolnym i wymagają dostosowania organizacji i procesu nauczania do ich specjalnych potrzeb edukacyjnych.

Zindywidualizowana ścieżka obejmuje wszystkie zajęcia wychowania przedszkolnego lub zajęcia edukacyjne, które są realizowane:

- 1) wspólnie z oddziałem przedszkolnym lub szkolnym oraz
- 2) indywidualnie z uczniem.

---

⁷ Zobacz § 7 rozporządzenia MEN z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2013, poz. 532 ze zm.).

⁸ Zobacz §16 ust. 1 rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno - pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591).

⁹ Zobacz §16 ust. 2 rozporządzenia jw.

¹⁰ Zobacz § 14 ust. 1 i 2 rozporządzenia MEN z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2013, poz. 532 ze zm.).

¹¹ Zobacz § 9 ust. 2 rozporządzenia MEN z dnia z dnia 17 marca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz.U. z 2017, poz. 649).

¹² Zobacz § 12 rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno - pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591) oraz § 13b rozporządzenia MEN z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2013, poz. 532 ze zm.).

Uwaga!

Taką formą pomocy objęci mogą być uczniowie, którzy do tej pory, ze względu na stan zdrowia znacznie utrudniający uczęszczanie do szkoły lub funkcjonowanie w szkole objęci byli indywidualnym nauczaniem na terenie szkoły np. z powodu fobii szkolnej, depresji (w zależności od stanu), innych zaburzeń psychicznych (np. schizofrenia), zaburzenia zachowania i emocji, mutyzm, zaburzenia adaptacyjne), problemów takich jak zespół nadpobudliwości psychoruchowej z deficytami uwagi (ADHD), specyficznych zaburzeń językowych (SLI) lub chorób przewlekłych takich jak padaczka, astma oskrzelowa, cukrzyca i inne.

Objęcie dziecka zindywidualizowaną ścieżką realizacji obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego lub objęcie ucznia zindywidualizowaną ścieżką wymaga opinii publicznej poradni, z której wynika potrzeba zastosowania pomocy w tej formie.

Procedurę wydawania opinii w sprawie zindywidualizowanej ścieżki realizacji obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego lub zindywidualizowanej ścieżką kształcenia zawiera załącznik nr 3. Organizację zindywidualizowanej ścieżki zawiera załącznik nr 4.

Uwaga!

Zindywidualizowanej ścieżki nie organizuje się dla:

- uczniów objętych kształceniem specjalnym
- uczniów objętych indywidualnym obowiązkowym rocznym przygotowaniem przedszkolnym albo indywidualnym nauczaniem

3. Nowe uprawnienia dyrektora¹³

W przypadku gdy z wniosków nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów udzielających pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniowi w formach przewidzianych w rozporządzeniu wynika, że mimo udzielanej uczniowi pomocy w przedszkolu, szkole lub placówce nie następuje poprawa funkcjonowania ucznia, to dyrektor przedszkola, szkoły lub placówki, za zgodą rodziców ucznia albo pełnoletniego ucznia, występuje do publicznej poradni z wnioskiem o przeprowadzenie diagnozy i wskazanie sposobu rozwiązania problemu ucznia.

Wniosek o przeprowadzenie diagnozy i wskazanie sposobu rozwiązania problemu ucznia zawiera informacje o:

- 1) rozpoznanych indywidualnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, możliwościach psychofizycznych ucznia oraz potencjale rozwojowym ucznia;
- 2) występujących trudnościach w funkcjonowaniu ucznia w przedszkolu, szkole i placówce lub szczególnych uzdolnieniach ucznia;
- 3) działaniach podjętych przez nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów w celu poprawy funkcjonowania ucznia w przedszkolu, szkole i placówce, formach pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej uczniowi w przedszkolu, szkole lub placówce, okresie ich udzielania oraz efektach podjętych działań i udzielanej pomocy;
- 4) wnioskach dotyczących dalszych działań mających na celu poprawę funkcjonowania ucznia.

Podobne przepisy dotyczą gimnazjów¹⁴.

---

¹³ Zobacz § 20 ust. 9-12 rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno - pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591).

¹⁴ Zobacz § 19 ust. 9-12 rozporządzenia MEN z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2013, poz. 532 ze zm.).

4. Merytoryczne wsparcie dla nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów udzielających pomocy psychologiczno-pedagogicznej

Wsparcie merytoryczne dla nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów w przedszkolu, szkole i placówce, na wniosek dyrektora przedszkola, szkoły i placówki, zapewniają poradnie oraz placówki doskonalenia nauczycieli¹⁵.

IV. Kształcenie specjalne

1. Kto może być objęty kształceniem specjalnym i jak długo

Kształceniem specjalnym obejmuje się dzieci i uczniów na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydanego z uwagi na:

- 1) niepełnosprawność dziecka lub ucznia:
  - a) niesłyszące,
  - b) słabosłyszące,
  - c) niewidzące,
  - d) słabowidzące,
  - e) niepełnosprawne ruchowo, w tym z afazją,
  - f) niepełnosprawne intelektualnie w stopniu lekkim,
  - g) niepełnosprawne intelektualnie w stopniu umiarkowanym,
  - h) niepełnosprawne intelektualnie w stopniu znacznym,
  - i) z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera,
  - j) z niepełnosprawnością sprzężoną,
- 2) niedostosowanie społeczne ucznia,
- 3) zagrożenie niedostosowaniem społecznym ucznia¹⁶.

Uwaga!

Dzieci w wieku przedszkolnym mogą być objęte kształceniem specjalnym tylko z uwagi na stwierdzoną niepełnosprawność.

Dzieci i młodzież uczęszczająca do szkół może być objęta kształceniem specjalnym z uwagi na niepełnosprawność lub zagrożenie niedostosowaniem społecznym lub niedostosowanie społeczne¹⁷.

Kształcenie specjalne organizuje się na podstawie orzeczenia¹⁸ wydanego przez publiczną poradnię psychologiczno-pedagogiczną.

W celu uzyskania informacji o sytuacji dydaktycznej i wychowawczej dziecka lub ucznia przewodniczący zespołu orzekającego może zwrócić się do właściwego dyrektora z prośbą o wydanie

---

¹⁵ Zobacz § 28 rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno - pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591) oraz § 27 rozporządzenia MEN z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2013, poz. 532 ze zm.).

¹⁶ Zobacz § 1 rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U., poz. 1578) oraz rozporządzenia MEN z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. poz. 1113 ze zm.).

¹⁷ Zobacz § 3 ww. rozporządzeń.

¹⁸ Zobacz § 1 ww. rozporządzeń.

opinii przez nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych lub specjalistów, prowadzących zajęcia z dzieckiem lub uczniem.

Opinię przygotowuje się w terminie 7 dni od dnia otrzymania przez dyrektora prośby o wydanie opinii. Kopię opinii przekazuje się rodzicom dziecka lub ucznia lub pełnoletniemu uczniowi. O wydanie opinii może również zwrócić się wnioskodawca, którym może być rodzic, prawny opiekun dziecka, osoba lub podmiot sprawujący pieczę zastępczą nad dzieckiem¹⁹.

Wskazówki dotyczące tego, co powinna zawierać opinia nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych lub specjalistów, prowadzących zajęcia z dzieckiem lub uczniem zawiera załącznik nr 5.

Na wniosek przewodniczącego zespołu orzekającego i za zgodą rodzica dziecka lub ucznia lub za zgodą pełnoletniego ucznia w posiedzeniu zespołu orzekającego w poradni, z głosem doradczym mogą wziąć udział wyznaczeni przez dyrektora:

- a) nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych i specjaliści, prowadzący zajęcia z dzieckiem lub uczniem w przedszkolu, szkole, ośrodku lub placówce,
- b) asystent nauczyciela lub osoby niebędącej nauczycielem lub asystent wychowawcy świetlicy, o których mowa w art. 15 ust. 7 ustawy,
- c) pomoc nauczyciela,
- d) asystent edukacji romskiej²⁰.

2. Na jaki czas wydaje się orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydaje się na okres wychowania przedszkolnego (tylko z uwagi na stwierdzoną niepełnosprawność), roku szkolnego albo etapu edukacyjnego²¹ (z uwagi na stwierdzoną niepełnosprawność, zagrożenie niedostosowaniem społecznym lub niedostosowanie społeczne).

Kształcenie uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem może być prowadzone do końca roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym uczeń kończy:

- 20 rok życia – w przypadku szkoły podstawowej,
  - 24 rok życia – w przypadku szkoły ponadpodstawowej²²
- lub
- 18. rok życia – w przypadku szkoły podstawowej,
  - 21. rok życia – w przypadku gimnazjum,
  - 24. rok życia – w przypadku szkoły ponadgimnazjalnej²³.

---

¹⁹ Zobacz § 7 ust.2 rozporządzenia MEN z dnia 7 września 2017 w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (Dz. U. z 2017 poz.1743).

²⁰ Zobacz § 4 ust. 4 rozporządzenia MEN z dnia 7 września 2017 w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (Dz. U. z 2017 poz.1743).

²¹ Zobacz § 13 ust. 4 rozporządzenia MEN z dnia 7 września 2017 w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (Dz. U. z 2017 poz.1743).

²² Zobacz § 4 rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U., poz. 1578).

²³ Zobacz § 4 rozporządzenia MEN z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. poz. 1113 ze zm.).

3. Wielospecjalistyczna ocena poziomu funkcjonowania ucznia

Dyrektor wyznacza osobę koordynującą pracę zespołu, którą może być wychowawca oddziału lub wychowawca grupy wychowawczej, do której uczęszcza uczeń, albo nauczyciel lub specjalista, prowadzący zajęcia z uczniem²⁴.

Zadaniem zespołu jest opracowanie indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego po dokonaniu wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia, uwzględniając diagnozę i wnioski sformułowane na jej podstawie oraz zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, we współpracy, w zależności od potrzeb, z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, w tym poradnią specjalistyczną²⁵.

Zespół, co najmniej dwa razy w roku szkolnym, dokonuje okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia, uwzględniając ocenę efektywności indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego oraz, w miarę potrzeb, dokonuje modyfikacji programu.

Okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia i modyfikacji programu dokonuje się, w zależności od potrzeb, we współpracy z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, w tym poradnią specjalistyczną, a także – za zgodą rodziców ucznia – z innymi podmiotami.

Wielospecjalistyczne oceny²⁶ uwzględniają w szczególności:

- 1) indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne, mocne strony, predyspozycje, zainteresowania i uzdolnienia ucznia;
- 2) w zależności od potrzeb, zakres i charakter wsparcia ze strony nauczycieli, specjalistów, asystentów lub pomocy nauczyciela,
- 3) przyczyny niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu ucznia, w tym bariery i ograniczenia utrudniające funkcjonowanie i uczestnictwo ucznia w życiu przedszkolnym lub szkolnym, a w przypadku ucznia realizującego wybrane zajęcia wychowania przedszkolnego lub zajęcia edukacyjne indywidualnie lub w grupie liczącej do 5 uczniów, zgodnie ze wskazaniem zawartym w programie – także napotykanne trudności w zakresie włączenia ucznia w zajęcia realizowane wspólnie z oddziałem przedszkolnym lub szkolnym, a w przypadku innej form wychowania przedszkolnego – wspólnie z grupą, oraz efekty działań podejmowanych w celu ich przewyciężenia.

Rodzice ucznia albo pełnoletni uczeń mają prawo uczestniczyć w spotkaniach zespołu, a także w opracowaniu i modyfikacji programu i dokonywaniu wielospecjalistycznych ocen oraz otrzymują kopię: wielospecjalistycznej oceny i IPET²⁷.

---

²⁴ Zobacz § 6 ust. 6 rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U., poz. 1578) oraz z dnia 28 sierpnia 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. z 2017 poz. 1652).

²⁵ Zobacz § 6 ust. 4 rozporządzeń jw.

²⁶ Zobacz § 6 ust. 10 rozporządzeń jw.

²⁷ Zobacz § 6 rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U., poz. 1578) oraz z dnia 28 sierpnia 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. z 2017 poz. 1652)

Uwaga!

Dyrektor zawiadamia pisemnie, w sposób przyjęty w szkole, rodziców ucznia albo pełnoletniego ucznia o terminie każdego spotkania zespołu i możliwości uczestniczenia w tym spotkaniu²⁸.

Propozycję wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania ucznia zawiera załącznik nr 7.

4. Indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny

Uczniowi objętemu kształceniem specjalnym dostosowuje się odpowiednio program wychowania przedszkolnego i program nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia. Dostosowanie następuje na podstawie opracowanego dla ucznia indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego (IPET) uwzględniającego zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego²⁹.

Zespół nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem opracowuje program po dokonaniu wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia, uwzględniając diagnozę i wnioski sformułowane na jej podstawie oraz zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, we współpracy, w zależności od potrzeb, z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, w tym poradnią specjalistyczną na okres, na jaki zostało wydane orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, nie dłuższy jednak niż etap edukacyjny³⁰.

Indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny³¹ określa:

- 1) zakres i sposób dostosowania odpowiednio programu wychowania przedszkolnego oraz wymagań edukacyjnych niezbędnych do otrzymania przez ucznia poszczególnych śródrocznych i rocznych, a w szkole policealnej – semestralnych, ocen klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych, wynikających z realizowanego programu nauczania³² do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia, w szczególności przez zastosowanie odpowiednich metod i form pracy z uczniem;
- 2) zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem, a w przypadku młodzieżowych ośrodków wychowawczych; młodzieżowych ośrodków socjoterapii; specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych; specjalnych ośrodków wychowawczych i ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych – także wychowawców grup wychowawczych prowadzących zajęcia z wychowankiem w tym ośrodku, ukierunkowane na poprawę funkcjonowania ucznia, w tym – w zależności od potrzeb – na komunikowanie się ucznia z otoczeniem z użyciem wspomagających i alternatywnych metod komunikacji (AAC), oraz wzmacnianie jego uczestnictwa w życiu przedszkolnym lub szkolnym, w tym w przypadku:
  - a) ucznia niepełnosprawnego – działania o charakterze rewalidacyjnym,
  - b) ucznia niedostosowanego społecznie – działania o charakterze resocjalizacyjnym,
  - c) ucznia zagrożonego niedostosowaniem społecznym – działania o charakterze socjoterapeutycznym;

---

²⁸ Zobacz § 6 ust.11 ww. rozporządzeń.

²⁹ Zobacz art.127 Ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo Oświatowe (Dz. U. z 2017 poz. 59 i 949).

³⁰ Zobacz § 6 ust. 4 i 5 rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U., poz. 1578) oraz rozporządzenie MEN z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. poz. 1113 ze zm.).

³¹ Zobacz § 6 ust. 1 ww. rozporządzeń

³² Zobacz art. 44b ust. 8 pkt 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2016 r. poz. 1943 ze zm.).

- 3) formy i okres udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej³³ będą realizowane, zgodnie z przepisami;
- 4) działania wspierające rodziców ucznia oraz – w zależności od potrzeb – zakres współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi, innymi instytucjami oraz podmiotami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży, a w przypadku przedszkoli ogólnodostępnych, przedszkoli ogólnodostępnych z oddziałami integracyjnymi, przedszkoli integracyjnych, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych; innych form wychowania oraz szkół ogólnodostępnych, szkół ogólnodostępnych z oddziałami integracyjnymi, szkół integracyjnych – również ze specjalnymi ośrodkami szkolno-wychowawczymi, młodzieżowymi ośrodkami wychowawczymi i młodzieżowymi ośrodkami socjoterapii;
- 5) zajęcia rewalidacyjne, resocjalizacyjne i socjoterapeutyczne oraz inne zajęcia odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne ucznia, a także:
  - a) w przypadku ucznia klasy VII i VIII szkoły podstawowej, branżowej szkoły I stopnia, liceum ogólnokształcącego i technikum – zajęcia z zakresu doradztwa zawodowego,
  - b) zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu realizowane w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej
- 6) zakres współpracy nauczycieli i specjalistów, a w przypadku młodzieżowych ośrodków wychowawczych; młodzieżowych ośrodków socjoterapii; specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych; specjalnych ośrodków wychowawczych i ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych – także wychowawców grup wychowawczych, z rodzicami ucznia w realizacji przez przedszkole, oddział przedszkolny w szkole podstawowej, inną formę wychowania przedszkolnego, szkołę lub ośrodek:
  - zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego;
  - zapewnieniu warunków do nauki, sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych, odpowiednio ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów;
  - zapewnieniu zajęć specjalistycznych z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
  - zapewnieniu innych zajęć odpowiednio ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów, w szczególności zajęcia rewalidacyjne, resocjalizacyjne i socjoterapeutyczne;
  - zapewnieniu integracji uczniów ze środowiskiem rówieśniczym, w tym z uczniami pełnosprawnymi;
  - przygotowaniu uczniów do samodzielności w życiu dorosłym;
- 7) w przypadku uczniów niepełnosprawnych – w zależności od potrzeb – rodzaj i sposób dostosowania warunków organizacji kształcenia do rodzaju niepełnosprawności ucznia, w tym w zakresie wykorzystywania technologii wspomagających to kształcenie;
- 8) w zależności od indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia wskazanych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego lub wynikających z wielospecjalistycznych ocen – wybrane zajęcia wychowania przedszkolnego lub zajęcia edukacyjne, które są realizowane indywidualnie z uczniem lub w grupie liczącej do 5 uczniów.

Program opracowuje się w terminach:

- do dnia 30 września roku szkolnego, w którym uczeń rozpoczyna od początku roku szkolnego kształcenie w szkole lub ośrodku albo

---

³³ Wymienione one są w rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591).

- 30 dni od dnia złożenia w szkole lub ośrodku orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego³⁴.

Propozycję schematu indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego zawiera załącznik nr 8.

5. Zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze

Zajęciami rewalidacyjno-wychowawczymi obejmuje się dzieci i młodzież z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim posiadających orzeczenie o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych.

Zajęcia organizuje się dla dzieci i młodzieży od początku roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym kończą 3 lata, do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym kończą 25 lat³⁵.

Zajęcia mogą być prowadzone w szczególności w przedszkolach, szkołach, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, ośrodkach rehabilitacyjno-wychowawczych, w domach pomocy społecznej i podmiotach leczniczych, a także w domu rodzinnym³⁶.

Zajęcia są prowadzone w formie zajęć indywidualnych lub zajęć zespołowych liczących od 2 do 4 uczestników.

Dzienny czas trwania zajęć ustala dyrektor jednostki systemu oświaty organizującej zajęcia, we współpracy z rodzicami (prawnymi opiekunami), uwzględniając indywidualne potrzeby i możliwości psychofizyczne uczestnika zajęć.

Godzina zajęć trwa 60 minut.

Minimalny wymiar zajęć wynosi:

- 1) 20 godzin tygodniowo, nie więcej niż 6 godzin dziennie – w przypadku zajęć zespołowych;
- 2) 10 godzin tygodniowo, nie więcej niż 4 godziny dziennie – w przypadku zajęć indywidualnych³⁷.

Dla każdego uczestnika nauczyciele prowadzący zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze opracowują we współpracy z psychologiem oraz, w zależności od potrzeb, z innymi specjalistami, indywidualny program zajęć na podstawie diagnozy oraz zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych.

Nie rzadziej niż dwa razy w roku szkolnym nauczyciele prowadzący zajęcia dokonują okresowej oceny funkcjonowania uczestnika zajęć oraz w razie potrzeby modyfikują indywidualny program zajęć³⁸.

Udział dzieci i młodzieży objętych odpowiednio: obowiązkiem rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązkiem szkolnym lub obowiązkiem nauki w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych, uznaje się za spełnianie tych obowiązków³⁹.

---

³⁴ Zobacz § 6 ust. 5 rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U., poz. 1578) oraz rozporządzenie MEN z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. poz. 1113 ze zm.).

³⁵ Zobacz § 1 rozporządzenia MEN z dnia 23 kwietnia 2013 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim (Dz. U. z 2013 poz. 529).

³⁶ Zobacz art. 7 pkt 1 Ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375).

³⁷ Zobacz § 9 i 10 rozporządzenia MEN z dnia 23 kwietnia 2013 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim (Dz. U. z 2013 poz. 529).

³⁸ Zobacz § 11 rozporządzenia jw.

³⁹ Zobacz § 3 rozporządzenia jw.

6. Przepisy przejściowe

Orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego i orzeczenia o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych zachowują ważność na okres, na jaki zostały wydane poza orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego wydanymi przed dniem 1 września 2017 r. na okres:

- 1) I etapu edukacyjnego – zachowują ważność do czasu zakończenia kształcenia w klasie IV szkoły podstawowej;
- 2) II etapu edukacyjnego – zachowują ważność do czasu zakończenia kształcenia w szkole podstawowej⁴⁰.

V. Indywidualne roczne przygotowanie przedszkolne Nauczanie indywidualne

W przypadku stanu zdrowia ucznia, który uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do odpowiednio przedszkola, innej formy wychowania przedszkolnego, oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej lub szkoły na podstawie orzeczenia o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego lub orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania organizuje się indywidualne roczne przygotowanie przedszkolne lub indywidualne nauczanie na okres wskazany w orzeczeniu⁴¹.

1. Realizacja nauczania indywidualnego w domu

Zajęcia indywidualnego przygotowania przedszkolnego lub zajęcia indywidualnego nauczania prowadzi się w miejscu pobytu dziecka lub ucznia, w szczególności w domu rodzinnym, placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 7 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe⁴², u rodziny zastępczej, w rodzinnym domu dziecka, w placówce opiekuńczo-wychowawczej lub w regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej, o których mowa w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2017 r. poz. 697 i 1292)⁴³.

---

⁴⁰ Zobacz art.312 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 poz.60 i 949).

⁴¹ Zobacz § 1 i 2 rozporządzenie MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. poz. 1616) oraz rozporządzenia MEN z dnia 28 sierpnia 2014 r. w sprawie indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. poz. 1157 ze zm.).

⁴² Przywołany zapis ustawy wymienia takie placówki jak: młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze oraz specjalne ośrodki wychowawcze dla dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania, a także ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze umożliwiające dzieciom i młodzieży, o których mowa w art. 36 ust. 17, a także dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z których jedną z niepełnosprawności jest niepełnosprawność intelektualna, realizację odpowiednio obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki;

⁴³ Zobacz § 5 rozporządzenie MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. poz. 1616) oraz § 5 rozporządzenia MEN z dnia 28 sierpnia 2014 r. w sprawie indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. poz. 1157 ze zm.).

2. Integracja ze środowiskiem przedszkolnym lub szkolnym dziecka / ucznia objętego indywidualnym przygotowaniem przedszkolnym lub indywidualnym nauczaniem

W celu zapewnienia pełnego osobowego rozwoju dziecka lub ucznia, integracji ze środowiskiem przedszkolnym lub szkolnym oraz ułatwienia powrotu dziecka lub ucznia do przedszkola, oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej, innej formy wychowania przedszkolnego lub szkoły, nauczyciele prowadzący odpowiednio zajęcia indywidualnego przygotowania przedszkolnego lub indywidualnego nauczania obserwują funkcjonowanie dziecka lub ucznia w zakresie możliwości uczestniczenia dziecka lub ucznia w życiu przedszkolnym lub szkolnym.

Dyrektor, uwzględniając aktualny stan zdrowia dziecka lub ucznia oraz wnioski nauczycieli z obserwacji, o której mowa w ust. 1, w uzgodnieniu z rodzicami dziecka lub ucznia albo z pełnoletnim uczniem, podejmuje działania umożliwiające kontakt dziecka lub ucznia objętego indywidualnym przygotowaniem przedszkolnym lub indywidualnym nauczaniem z dziećmi lub uczniami odpowiednio w oddziale przedszkolnym lub szkolnym, a w przypadku innej formy wychowania przedszkolnego – z dziećmi w grupie.

W przypadku dzieci i uczniów objętych indywidualnym przygotowaniem przedszkolnym lub indywidualnym nauczaniem, których stan zdrowia znacznie utrudnia uczęszczanie do przedszkola, oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej, innej formy wychowania przedszkolnego lub szkoły, dyrektor organizuje różne formy uczestniczenia dziecka lub ucznia w życiu przedszkolnym lub szkolnym. Dyrektor w szczególności umożliwia dziecku lub uczniowi udział w zajęciach rozwijających zainteresowania i uzdolnienia, uroczystościach i imprezach przedszkolnych lub szkolnych oraz wybranych zajęciach wychowania przedszkolnego lub zajęciach edukacyjnych.

Dzieci i uczniowie objęci indywidualnym przygotowaniem przedszkolnym lub indywidualnym nauczaniem uczestniczą w formach, o których mowa jest powyżej oraz w zajęciach rewalidacyjnych, zajęciach z zakresu doradztwa zawodowego lub w formach pomocy psychologiczno-pedagogicznej poza tygodniowym wymiarem godzin zajęć przyznanych w ramach godzin indywidualnego rocznego przygotowania przedszkolnego lub zajęcia indywidualnego nauczania⁴⁴.

3. Przepisy przejściowe

Orzeczenia o potrzebie indywidualnego rocznego przygotowania przedszkolnego oraz orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania wydane przed dniem 1 września 2017 r., zachowują ważność na okres, na jaki zostały wydane z wyjątkiem orzeczeń wydanymi na:

- 1) I etap edukacyjny, które zachowują ważność do czasu zakończenia kształcenia w klasie III szkoły podstawowej;
- 2) II etapu edukacyjnego, które zachowują ważność do czasu zakończenia kształcenia w klasie VI szkoły podstawowej;
- 3) kształcenia w szkole podstawowej, które zachowują ważność do czasu zakończenia kształcenia w klasie VI szkoły podstawowej⁴⁵.

---

⁴⁴ Zobacz § 10 ust. 1-4 rozporządzenie MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. poz. 1616) oraz § 10 ust. 1-4 rozporządzenia MEN z dnia 28 sierpnia 2014 r. w sprawie indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. poz. 1157 ze zm.).

⁴⁵ Zobacz art.312 ust. 3 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 poz.60 i 949)

Zajęcia indywidualnego przygotowania przedszkolnego i zajęcia indywidualnego nauczania dla dzieci uczniów, których stan zdrowia znacznie utrudnia uczęszczanie do przedszkola, oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej, innej formy wychowania przedszkolnego lub szkoły, posiadających orzeczenie wydane przed dniem 1 września 2017 r., mogą być organizowane odpowiednio w przedszkolu, innej formie wychowania przedszkolnego lub szkole, jeżeli:

- 1) w orzeczeniu tym wskazano możliwość realizacji indywidualnego przygotowania przedszkolnego lub indywidualnego nauczania w pomieszczeniu odpowiednio w przedszkolu, innej formie wychowania przedszkolnego lub szkole,
- 2) odpowiednio przedszkole, inna forma wychowania przedszkolnego lub szkoła dysponuje pomieszczeniem, w którym mogą odbywać się zajęcia dla tego dziecka lub ucznia – do końca okresu na jaki zostało wydane to orzeczenie, nie dłużej jednak niż do końca roku szkolnego 2017/2018⁴⁶.

VI. Wczesne wspomaganie rozwoju

Wczesne wspomaganie rozwoju dzieci ma na celu pobudzenie psychoruchowego i społecznego rozwoju dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności do podjęcia nauki w szkole⁴⁷.

Organizowane jest na podstawie opinii wydanej przez zespół orzekający działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w rejonie której dziecko mieszka lub uczęszcza do przedszkola, oddziału przedszkolnego w szkole⁴⁸.

Wczesne wspomaganie może być organizowane w placówkach publicznych i niepublicznych⁴⁹:

- przedszkolach lub innych formach wychowania przedszkolnego,
- szkołach podstawowych, w tym specjalnych,
- specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych,
- specjalnych ośrodkach wychowawczych,
- ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych,
- poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym specjalistycznych.

Dyrektor placówki powołuje zespół wczesnego wspomagania w porozumieniu z organem prowadzącym. W skład zespołu wchodzi: pedagog, psycholog, logopeda i inni specjaliści, w zależności od potrzeb, posiadający odpowiednie kwalifikacje⁵⁰

Zadania zespołu:

Dyrektor przedszkola, szkoły lub placówki:

- ustala miesięczny wymiar godzin zajęć wczesnego wspomagania dla dzieci – od 4 do 8 godz., lub więcej – w zależności od potrzeb dziecka, w porozumieniu z organem prowadzącym,
- ustala miejsce prowadzenia zajęć,

Dyrektor przedszkola, szkoły, placówki lub upoważniony przez niego nauczyciel:

---

⁴⁶ Zobacz § 13 rozporządzenie MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. poz. 1616) oraz § 2 rozporządzenia MEN z dnia 28 sierpnia 2014 r. w sprawie indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. poz. 1157 ze zm.).

⁴⁷ Zobacz § 1 rozporządzenia MEN z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci (Dz. U. poz. 1635).

⁴⁸ Zobacz § 3 ust.1 i 2 rozporządzenia MEN z dnia 7 września 2017 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (Dz. U. poz. 1743).

⁴⁹ Zobacz § 127 ust. 5 ustawy z dn. 14 grudnia 2016r. – Prawo oświatowe (Dz. U. poz. 59 ze zm.).

⁵⁰ Zobacz § 15 ust. 4 rozporządzenia MEN z dnia 1 sierpnia 2017r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli (Dz. U. poz. 1575).

- koordynuje pracą zespołu,
- powołuje odrębny zespół dla każdego dziecka,

Zespół:

- ustala kierunki i harmonogram działań wobec dziecka i jego rodziny,
- opracowuje indywidualny program wczesnego wspomagania,
- współpracuje z rodzicami dziecka objętego wczesnym wspomagananiem,
- nawiązuje współpracę z placówkami, do których uczęszcza dziecko, z podmiotami i instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny,
- opracowuje i prowadzi dokumentację pracy.

Uwaga!

Wczesne wspomaganie rozwoju realizowane jest przez zespół specjalistów posiadających kwalifikacje powołanych przez dyrektora przedszkola, szkoły lub placówki. Opinia o potrzebie wczesnego wspomagania, bez powołania w przedszkolu lub szkole zespołu WWR, nie może być realizowana.

Opinia taka nie obciąża nauczycieli prowadzących grupy przedszkolne żadnymi dodatkowymi zadaniami.

Dziecko objęte wczesnym wspomagananiem może otrzymać opinię w sprawie objęcia pomocą psychologiczno-pedagogiczną i ta opinia nakłada obowiązek udzielania pomocy dziecku w trakcie bieżącej pracy lub we wskazanych w opinii formach.

Dziecko objęte wczesnym wspomagananiem może być równocześnie objęte kształceniem specjalnym w przedszkolu lub w przypadku dziecka z niepełnosprawnością umysłową w stopniu głębokim, zajęciami rewalidacyjno-wychowawczymi na podstawie orzeczenia.

Podstawy prawno – organizacyjne obejmują:

- regulacje w statucie placówki,
- zapisy w arkuszu organizacyjnym,
- bazę lokalową i wyposażenie,
- dokumentację:
  - ✓ dziecka,
  - ✓ rodziny dziecka,
  - ✓ zespołu wczesnego wspomaganania,
  - ✓ dyrektora.

Zajęcia wczesnego wspomaganania rozwoju prowadzone są bezpośrednio z dzieckiem i jego rodziną. Zajęcia mogą być także prowadzone w grupie, nie więcej niż 3 dzieci, z udziałem rodzin lub innych dzieci objętych wczesnym wspomagananiem.⁵¹

Szczególnie ważnym elementem zajęć wczesnego wspomaganania, obok terapii z dzieckiem, jest systematyczna współpraca z rodzicami. Powinna ona obejmować:

- rzetelne informowanie o rozwoju dziecka, celach terapii, możliwościach ich osiągnięcia,
- udzielanie wskazówek wychowawczych,
- czynny udział rodziców w terapii,
- udzielanie rodzicom wsparcia.

Proponowane formy pomocy rodzicom:

- poradnictwo,
- czynny instruktaż,

---

⁵¹ Zobacz § 6 ust. 4 rozporządzenia MEN z dnia 24 sierpnia 2017r. w sprawie organizowania wczesnego wspomaganania rozwoju dziecka (Dz. U. poz. 1635).

- treningi umiejętności,
- psychoterapia,
- grupy wsparcia.

Zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju są organizowane i finansowane dla dziecka niezależnie od wychowania przedszkolnego. Środki są przekazywane z budżetu państwa w postaci części oświatowej subwencji ogólnej. .

Załącznik nr 1 Formy organizacyjne pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, ośmioletnich szkołach podstawowych, szkołach ponadpodstawowych i placówkach wymienionych w art. 2 pkt 3, 4, 7 i 8 ustawy Prawo oświatowe

Forma	Adresat i cel	Kto prowadzi zajęcia	Liczba uczestników
Przedszkola i oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych			
Zajęcia rozwijające uzdolnienia	Organizuje się dla uczniów szczególnie uzdolnionych oraz prowadzi się przy wykorzystaniu aktywizujących metod pracy.	Zajęcia prowadzą nauczyciele, specjaliści oraz wychowawcy grup posiadający kwalifikacje odpowiednie dla rodzaju prowadzonych zajęć.	Nie może przekroczyć 8
Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne	Organizuje się dla uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi w tym specyficznymi trudnościami w uczeniu się oraz . prowadzi się przy wykorzystaniu aktywizujących metod pracy.		Nie może przekroczyć 5
Zajęcia logopedyczne	Organizuje się dla uczniów z deficytami kompetencji i zaburzeniami sprawności językowych		Nie może przekroczyć 4
Zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne	Organizuje się dla uczniów przejawiających trudności w funkcjonowaniu społecznym oraz prowadzi się przy wykorzystaniu aktywizujących metod pracy.		Nie może przekroczyć 10 <i>(warunkowo możliwe zwiększenie liczebności)</i>
Inne zajęcia o charakterze terapeutycznym	Organizuje się dla uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi mających problemy w funkcjonowaniu w przedszkolu oraz z aktywnym i pełnym uczestnictwem w życiu przedszkola oraz prowadzi się przy wykorzystaniu aktywizujących metod pracy..		Nie może przekroczyć 10
Zindywidualizowana ścieżka realizacji obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego	Organizuje się dla uczniów, którzy mogą uczęszczać do przedszkola, ale ze względu na trudności w funkcjonowaniu wynikające w szczególności ze stanu zdrowia, nie mogą realizować wszystkich zajęć wychowania przedszkolnego wspólnie z oddziałem przedszkolnym i wymagają dostosowania organizacji i procesu nauczania do ich specjalnych potrzeb edukacyjnych. Objęcie ucznia zindywidualizowaną ścieżką wymaga opinii publicznej poradni, z której wynika potrzeba objęcia ucznia pomocą w tej formie.	Nie określono	Część zajęć organizuje się indywidualnie z uczniem
Porady i konsultacje	Nie określono	Porady, konsultacje, warsztaty i szkolenia prowadzą nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych i specjaliści.	Nie określono
Porady i konsultacje dla rodziców i nauczycieli	Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana w przedszkolu rodzicom uczniów i nauczycielom polega na wspieraniu rodziców i nauczycieli w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i dydaktycznych oraz rozwijaniu ich umiejętności wychowawczych w celu zwiększenia efektywności pomocy udzielanej uczniom.		Nie określono
Warsztaty i szkolenia dla rodziców i nauczycieli			Nie określono
Szkoły dla dzieci i młodzieży			
Klasa terapeutyczna	Organizuje się dla uczniów wymagających dostosowania organizacji i procesu nauczania oraz długotrwałej pomocy specjalistycznej z uwagi na trudności w funkcjonowaniu w szkole lub oddziale wynikające z zaburzeń rozwojowych lub ze stanu zdrowia, posiadających opinię poradni, z której wynika potrzeba objęcia ucznia pomocą w tej formie.	Zajęcia prowadzą nauczyciele właściwych zajęć edukacyjnych.	Nie może przekroczyć 15
Zajęcia rozwijające uzdolnienia	Organizuje się dla uczniów szczególnie uzdolnionych oraz prowadzi się przy wykorzystaniu	Zajęcia prowadzą nauczyciele,	Nie może przekroczyć 8

	aktywizujących metod pracy.	specjaliści oraz wychowawcy grup posiadający kwalifikacje odpowiednie dla rodzaju prowadzonych zajęć.	
Zajęcia rozwijające umiejętności uczenia się	Organizuje się dla uczniów w celu podnoszenia efektywności uczenia się oraz prowadzi się przy wykorzystaniu aktywizujących metod pracy.		Nie określono
Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze	Organizuje się dla uczniów mających trudności w nauce, w szczególności w spełnianiu wymagań edukacyjnych wynikających z podstawy programowej kształcenia ogólnego dla danego etapu edukacyjnego oraz prowadzi się przy wykorzystaniu aktywizujących metod pracy.		Nie może przekroczyć 8
Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne	Organizuje się dla uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi w tym specyficznymi trudnościami w uczeniu się oraz . prowadzi się przy wykorzystaniu aktywizujących metod pracy.		Nie może przekroczyć 5
Zajęcia logopedyczne	Organizuje się dla uczniów z deficytami kompetencji i zaburzeniami sprawności językowych		Nie może przekroczyć 4
Zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne	Organizuje się dla uczniów przejawiających trudności w funkcjonowaniu społecznym oraz prowadzi się przy wykorzystaniu aktywizujących metod pracy.		Nie może przekroczyć 10 <i>(warunkowo możliwe zwiększenie liczebność)</i>
Inne zajęcia o charakterze terapeutycznym	Organizuje się dla uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi mających problemy w funkcjonowaniu w szkole oraz z aktywnym i pełnym uczestnictwem w życiu a, szkoły oraz prowadzi się przy wykorzystaniu aktywizujących metod pracy..		Nie może przekroczyć 10
Zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu	Zajęcia uzupełniają działania szkoły w zakresie doradztwa zawodowego.	Nie określono	Nie określono
Zindywidualizowana ścieżka kształcenia	Organizuje się dla uczniów, którzy mogą uczęszczać do przedszkola, ale ze względu na trudności w funkcjonowaniu wynikające w szczególności ze stanu zdrowia, nie mogą realizować wszystkich zajęć wychowania przedszkolnego wspólnie z oddziałem przedszkolnym i wymagają dostosowania organizacji i procesu nauczania do ich specjalnych potrzeb edukacyjnych. Objęcie ucznia zindywidualizowaną ścieżką wymaga opinii publicznej poradni, z której wynika potrzeba objęcia ucznia pomocą w tej formie.	Nie określono	Część zajęć organizuje się indywidualnie z uczniem
Porady i konsultacje	Nie określono	Porady, konsultacje, warsztaty i szkolenia prowadzą nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych i specjaliści.	Nie określono
Warsztaty	Nie określono		
Porady i konsultacje dla rodziców i nauczycieli	Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana w szkole rodzicom uczniów i nauczycielom polega na wspieraniu rodziców i nauczycieli w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i dydaktycznych oraz rozwijaniu ich umiejętności wychowawczych w celu zwiększania efektywności pomocy udzielanej uczniom.		Nie określono
Warsztaty i szkolenia dla rodziców i nauczycieli			Nie określono
Placówki			
Zajęcia rozwijające uzdolnienia	Organizuje się dla uczniów szczególnie uzdolnionych oraz prowadzi się przy wykorzystaniu aktywizujących metod pracy.	Zajęcia prowadzą nauczyciele, specjaliści oraz wychowawcy grup posiadający kwalifikacje odpowiednie dla rodzaju prowadzonych zajęć.	Nie może przekroczyć 8
Zajęcia rozwijające umiejętności uczenia się	Organizuje się dla uczniów w celu podnoszenia efektywności uczenia się oraz prowadzi się przy wykorzystaniu aktywizujących metod pracy.		Nie określono
Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne	Organizuje się dla uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi w tym specyficznymi trudnościami w uczeniu się oraz . prowadzi się przy		Nie może przekroczyć 5

	wykorzystaniu aktywizujących metod pracy.		
Zajęcia logopedyczne	Organizuje się dla uczniów z deficytami kompetencji i zaburzeniami sprawności językowych		Nie może przekroczyć 4
Zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne	Organizuje się dla uczniów przejawiających trudności w funkcjonowaniu społecznym oraz prowadzi się przy wykorzystaniu aktywizujących metod pracy.		Nie może przekroczyć 10 (warunkowo możliwe zwiększenie liczebności)
Inne zajęcia o charakterze terapeutycznym	Organizuje się dla uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi mających problemy w funkcjonowaniu w placówce oraz z aktywnym i pełnym uczestnictwem w życiu placówkioraz prowadzi się przy wykorzystaniu aktywizujących metod pracy..		Nie może przekroczyć 10
Zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu	Zajęcia uzupełniają działania szkoły w zakresie doradztwa zawodowego.	Nie określono	Nie określono
Porady i konsultacje	Nie określono	Porady, konsultacje, warsztaty i szkolenia prowadzą nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych i specjaliści.	Nie określono
Warsztaty	Nie określono		
Porady i konsultacje dla rodziców i nauczycieli	Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana w placówce rodzicom uczniów i nauczycielom polega na wspieraniu rodziców i nauczycieli w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i dydaktycznych oraz rozwijaniu ich umiejętności wychowawczych w celu zwiększenia efektywności pomocy udzielanej uczniom.		Nie określono
Warsztaty i szkolenia dla rodziców i nauczycieli			Nie określono
Szkoły dla dorosłych			
Zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu	Zajęcia uzupełniają działania szkoły w zakresie doradztwa zawodowego.	Nie określono	Nie określono
Porady i konsultacje	Nie określono	Porady, konsultacje, warsztaty i szkolenia prowadzą nauczyciele i specjaliści.	Nie określono
Warsztaty i szkolenia	Nie określono		Nie określono

Opracowanie P. Wiliński na podstawie § 1, § 6-19 rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591).

Załącznik nr 2 Formy organizacyjne pomocy psychologiczno-pedagogicznej w dotychczasowym gimnazjum, trzyletnim liceum ogólnokształcącym, czteroletnim technikum, klasach dotychczasowej zasadniczej szkoły zawodowej prowadzonych w branżowej szkole I stopnia, dotychczasowej szkole policealnej i szkole specjalnej przysposabiającej do pracy, a także w dotychczasowych szkołach artystycznych.

Na podstawie art. 363 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017, poz. 60) przepisy Rozporządzenia MEN z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2013, poz. 532 ze zm.) zachowują moc do czasu zakończenia kształcenia odpowiednio w dotychczasowym gimnazjum, trzyletnim liceum ogólnokształcącym, czteroletnim technikum, klasach dotychczasowej zasadniczej szkoły zawodowej prowadzonych w branżowej szkole I stopnia, dotychczasowej szkole policealnej i szkole specjalnej przysposabiającej do pracy, a także w dotychczasowych szkołach artystycznych.

Forma	Adresat i cel	kto i w jakim wymiarze prowadzi zajęcia	Liczba uczestników
Szkoły dla dzieci i młodzieży			
Klasa terapeutyczna	Organizuje się dla uczniów wymagających dostosowania organizacji i procesu nauczania oraz długotrwałej pomocy specjalistycznej z uwagi na trudności w funkcjonowaniu w szkole lub oddziale wynikające z zaburzeń rozwojowych lub ze stanu zdrowia, posiadających opinię poradni, z której wynika potrzeba objęcia ucznia pomocą w tej formie.	Zajęcia prowadzą nauczyciele właściwych zajęć edukacyjnych.	Nie może przekroczyć 15
Zajęcia rozwijające uzdolnienia	Organizuje się dla uczniów szczególnie uzdolnionych.	Zajęcia prowadzą nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych i specjaliści posiadający kwalifikacje odpowiednie do rodzaju zajęć. Godz. zajęć trwa 45 min.	Nie może przekroczyć 8
Zajęcia rozwijające umiejętności uczenia się	Organizuje się dla uczniów w celu podnoszenia efektywności uczenia się.		Nie określono
Zajęcia dydaktyczno – wyrównawczych	Organizuje się dla uczniów mających trudności w nauce, w szczególności w spełnianiu wymagań edukacyjnych wynikających z podstawy programowej kształcenia ogólnego dla danego etapu edukacyjnego.		Nie może przekroczyć 8
Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne	Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne organizuje się dla uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi w tym specyficznymi trudnościami w uczeniu się.		Nie może przekroczyć 5
Zajęcia logopedyczne	Organizuje się dla uczniów z deficytami kompetencji i zaburzeniami sprawności językowych.		Nie może przekroczyć 4
Zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne	Organizuje się dla uczniów przejawiających trudności w funkcjonowaniu społecznym.		Nie może przekroczyć 10 Możliwe uzasadnione zwiększenie liczby uczestników.
Inne zajęcia o charakterze terapeutycznym	Organizuje się dla uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi mających problemy w funkcjonowaniu w szkole lub placówce oraz z aktywnym i pełnym uczestnictwem w życiu szkoły lub placówki.		Nie może przekroczyć 10
Zajęcia związane z	Organizuje się w celu wspomagania o	Zajęcia prowadzą	Nie określono

wyborem kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniem kształcenia i kariery zawodowej	uczniów w podejmowaniu decyzji edukacyjnych i zawodowych, przy wykorzystaniu aktywnych metod pracy.	nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych i specjaliści. Godz. zajęć trwa 45 min.	
Zindywidualizowana ścieżka kształcenia	Jest organizowana dla uczniów, którzy mogą uczęszczać do szkoły, ale ze względu na trudności w funkcjonowaniu wynikające w szczególności ze stanu zdrowia nie mogą realizować wszystkich zajęć edukacyjnych wspólnie z oddziałem szkolnym i wymagają dostosowania organizacji i procesu nauczania do ich specjalnych potrzeb edukacyjnych.		
Warsztaty dla uczniów.	Nie określono	Porady, konsultacje, warsztaty i szkolenia prowadzą nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych i specjaliści.	Nie określono
Porady i konsultacje dla uczniów	Nie określono		Nie określono
Porady i konsultacje dla rodziców i nauczycieli	Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana w przedszkolu, szkole i placówce rodzicom uczniów i nauczycielom polega na wspieraniu rodziców i nauczycieli w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i dydaktycznych oraz rozwijaniu ich umiejętności wychowawczych w celu zwiększenia efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów.		Nie określono
Warsztaty i szkolenia dla rodziców i nauczycieli			Nie określono
Placówki			
Zajęcia rozwijające uzdolnienia	Organizuje się dla uczniów szczególnie uzdolnionych.	Zajęcia prowadzą nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych i specjaliści posiadający kwalifikacje odpowiednie do rodzaju zajęć. Godz. zajęć trwa 45 min.	Nie może przekroczyć 8
Zajęcia rozwijające umiejętności uczenia się	Organizuje się dla uczniów w celu podnoszenia efektywności uczenia się.		Nie określono
Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne	Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne organizuje się dla uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi w tym specyficznymi trudnościami w uczeniu się.		Nie może przekroczyć 5
Zajęcia logopedyczne	Organizuje się dla uczniów z deficytami kompetencji i zaburzeniami sprawności językowych.		Nie może przekroczyć 4
Zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne	Organizuje się dla uczniów przejawiających trudności w funkcjonowaniu społecznym.		Nie może przekroczyć 10 Możliwe uzasadnione zwiększenie liczby uczestników.
Inne zajęcia o charakterze terapeutycznym	Organizuje się dla uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi mających problemy w funkcjonowaniu w szkole lub placówce oraz z aktywnym i pełnym uczestnictwem w życiu szkoły lub placówki.		Nie może przekroczyć 10
Zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniem kształcenia i kariery zawodowej	Organizuje się w celu wspomagania o uczniów w podejmowaniu decyzji edukacyjnych i zawodowych, przy wykorzystaniu aktywnych metod pracy.	Zajęcia prowadzą nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych i specjaliści. Godz. zajęć trwa 45 min.	Nie określono
Porady i konsultacje dla uczniów	Nie określono		Nie określono

Warsztaty dla uczniów.	Nie określono		Nie określono
Szkoły dla dorosłych			
Zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniem kształcenia i kariery zawodowej	Organizuje się w celu wspomagania o uczniów w podejmowaniu decyzji edukacyjnych i zawodowych, przy wykorzystaniu aktywnych metod pracy.	Zajęcia prowadzą nauczyciele, i specjaliści. Godz. zajęć trwa 45 min.	Nie określono
Porady i konsultacje	Nie określono	Porady, konsultacje, warsztaty i szkolenia prowadzą nauczyciele i specjaliści.	Nie określono
Warsztaty i szkolenia	Nie określono		Nie określono

Opracowanie P. Wiliński na podstawie § 3 ust 2, § 5 ust. 2 oraz § 7–18 rozporządzenia MEN z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2013, poz. 532 ze zm.).

Załącznik nr 3 Procedura wydawania opinii w sprawie udzielenia dziecku/uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej w formie zindywidualizowanej ścieżki realizacji obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego / zindywidualizowanej ścieżki kształcenia

1. Z wnioskiem do poradni o wydanie opinii występuje rodzic. Do wniosku o wydanie opinii dołącza się dokumentację określającą:
  - trudności w funkcjonowaniu ucznia w przedszkolu lub szkole;
  - w przypadku ucznia objmowanego zindywidualizowaną ścieżką ze względu na stan zdrowia – także wpływ przebiegu choroby na funkcjonowanie ucznia w przedszkolu lub szkole oraz ograniczenia w zakresie możliwości udziału ucznia w zajęciach wychowania przedszkolnego lub zajęciach edukacyjnych wspólnie z oddziałem przedszkolnym lub szkolnym;
  - w przypadku ucznia uczęszczającego do przedszkola lub szkoły – także opinię nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem, o funkcjonowaniu ucznia w przedszkolu lub szkole⁵².

W celu uzyskania opinii, rodzic występuje z wnioskiem o jej wydanie do Dyrektora szkoły.
2. Po przeprowadzonym procesie diagnostycznym publiczna poradnia we współpracy z przedszkolem lub szkołą oraz rodzicami ucznia albo pełnoletnim uczniem przeprowadza analizę funkcjonowania ucznia uwzględniającą efekty udzielanej dotychczas przez przedszkole lub szkołę pomocy psychologiczno-pedagogicznej⁵³.
3. W przypadku wydania opinii, dokument oprócz diagnozy, zawiera zalecenia do pracy z uczniem, wskazane formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej, a ponadto wskazuje:
  - zakres, w jakim uczeń nie może brać udziału w zajęciach wychowania przedszkolnego lub zajęciach edukacyjnych wspólnie z oddziałem przedszkolnym lub szkolnym;
  - okres objęcia ucznia zindywidualizowaną ścieżką, nie dłuższy jednak niż rok szkolny;
  - działania, jakie powinny być podjęte w celu usunięcia barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu przedszkola lub szkoły⁵⁴.

---

⁵² Zobacz § 12 ust. 4 rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno - pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591) oraz § 13b ust. 4 rozporządzenia MEN z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2013, poz. 532 ze zm.).

⁵³ Zobacz § 12 ust. 5 rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno - pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591) oraz § 13b ust. 5 rozporządzenia MEN z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2013, poz. 532 ze zm.).

⁵⁴ Zobacz § 12 ust. 6 rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno - pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591) oraz § 13b ust. 6 rozporządzenia MEN z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2013, poz. 532 ze zm.).

Załącznik nr 4 Organizacja zindywidualizowanej ścieżki realizacji obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego / zindywidualizowanej ścieżki kształcenia

1. Na wniosek rodziców ucznia albo pełnoletniego ucznia dyrektor przedszkola lub szkoły ustala, z uwzględnieniem opinii, tygodniowy wymiar godzin zajęć wychowania przedszkolnego lub zajęć edukacyjnych realizowanych indywidualnie z uczniem, uwzględniając konieczność realizacji przez ucznia podstawy programowej wychowania przedszkolnego, podstawy programowej kształcenia ogólnego lub podstawy programowej kształcenia w zawodach⁵⁵.
2. Uczeń objęty zindywidualizowaną ścieżką realizuje w danym przedszkolu lub w danej szkole program wychowania przedszkolnego lub programy nauczania, z dostosowaniem metod i form ich realizacji do jego indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych, w szczególności potrzeb wynikających ze stanu zdrowia. Nauczyciele prowadzący zajęcia z uczniem podejmują działania ukierunkowane na poprawę funkcjonowania ucznia w przedszkolu lub szkole⁵⁶.

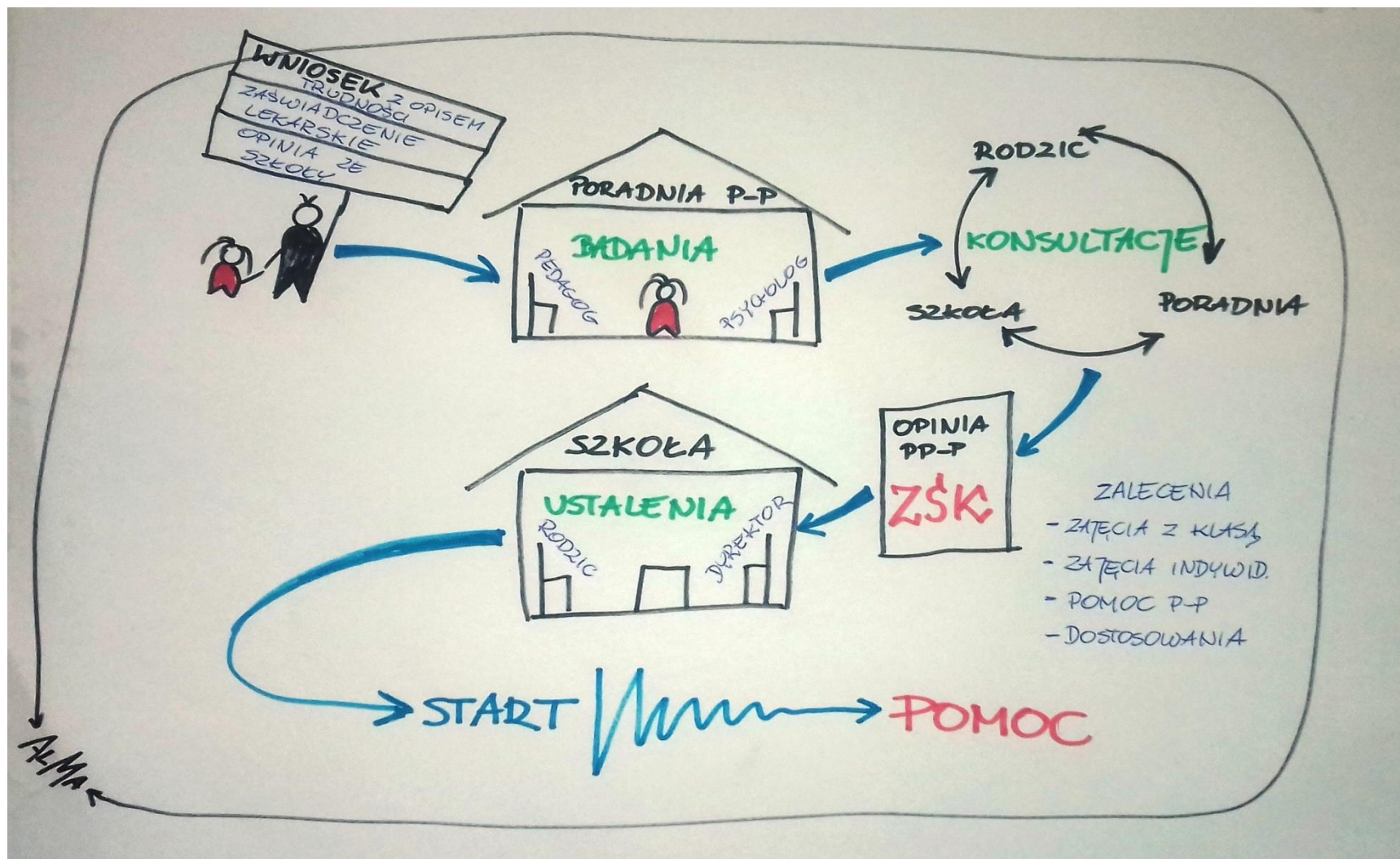
Opracowanie: załącznik 3 i 4 opracowała Alina Matuszak

---

⁵⁵ Zobacz § 12 ust. 8 rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno - pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591) oraz § 13b ust. 8 rozporządzenia MEN z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2013, poz. 532 ze zm.).

⁵⁶ Zobacz § 12 ust. 7 rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno - pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591) oraz § 13b ust. 7 rozporządzenia MEN z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2013, poz. 532 ze zm.).

Mapa w opracowaniu Aliny Matuszak.

Załącznik nr 5 Zawartość opinii nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych lub specjalistów prowadzących zajęcia z dzieckiem lub uczniem

W przypadku prośby przewodniczącego zespołu orzekającego działającego w poradni psychologiczno-pedagogicznej opinia nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych lub specjalistów pracujących z dzieckiem lub uczniem powinna zawierać w szczególności:

- 1) informację o rozpoznanych przez nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych lub specjalistów prowadzących zajęcia z dzieckiem lub uczniem indywidualnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwościach psychofizycznych dziecka lub ucznia, w tym mocnych stronach i uzdolnieniach;
- 2) informację o funkcjonowaniu dziecka lub ucznia w przedszkolu, szkole, ośrodku lub placówce, w tym występujących trudnościach, a w przypadku dzieci lub uczniów:
  - a) niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym objętych kształceniem specjalnym – wielospecjalistyczną ocenę poziomu funkcjonowania dziecka lub ucznia,
  - b) z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim objętych zajęciami rewalidacyjno-wychowawczymi –okresową ocenę funkcjonowania dziecka;
- 3) informację o działaniach podjętych przez nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych lub specjalistów w celu poprawy funkcjonowania dziecka lub ucznia w przedszkolu, szkole, ośrodku lub placówce, formach udzielonej dziecku lub uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej, okresie ich udzielania oraz efektach podjętych działań i udzielanej pomocy oraz wnioskach dotyczących dalszej pracy z dzieckiem lub uczniem mających na celu poprawę funkcjonowania dziecka lub ucznia.⁵⁷

Opracowanie: Mariola Sochacka

---

⁵⁷ Zobacz § 7 ust.3 rozporządzenia MEN z dnia 7 września 2017 w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (Dz. U. z 2017 poz.1743)

Załącznik nr 6 Arkusz analizy dokumentu

Zamieszczony poniżej arkusz służy jako pomoc do porządkowania informacji zawartych w opiniach lub orzeczeniach odnoszących się do wyników diagnozy psychologiczno-pedagogicznej.

Uczeń: _____ [Tu wpisz imię i nazwisko ucznia]

Szkoła lub Placówka: _____ [Tu wpisz nazwę szkoły lub placówki]

Mocne i słabe strony rozwoju ucznia z SPE i jego osiągnięć edukacyjnych

Na podstawie⁵⁸:

- opinii nr [Tu wpisz numer opinii] wydanej przez [Tu wpisz poradnię, która wydała opinię] w dniu [Tu wpisz datę wydania opinii] r. w sprawie [Tu wpisz w jakiej sprawie została wydana opinia]
- orzeczenia o potrzebie rocznego indywidualnego przygotowania do szkoły nr [Tu wpisz numer orzeczenia] z dnia [Tu wpisz datę wydania orzeczenia] wydanej przez [Tu wpisz poradnię, która wydała orzeczenie]
- orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania nr [Tu wpisz numer orzeczenia] z dnia [Tu wpisz datę wydania orzeczenia] wydanej przez [Tu wpisz poradnię, która wydała orzeczenie].
- orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego nr [Tu wpisz numer orzeczenia] z dnia [Tu wpisz datę wydania orzeczenia] wydanej przez [Tu wpisz poradnię, która wydała orzeczenie].

Mocne strony (+)	Słabe strony (-)
Rozwoju poznawczego (szczególnie mowy i myślenia, pamięci i uwagi)	
[Tu wpisz ustalenia zawarte w opinii lub orzeczeniu dotyczące tej sfery rozwoju opisywane jako bardzo dobre, dobre, adekwatne do wieku, przeciętne]	[Tu wpisz ustalenia zawarte w opinii lub orzeczeniu dotyczące tej sfery rozwoju opisywane jako słabe, dysharmonijne, opóźnione, zaburzone]
Rozwoju funkcji psychomotorycznych (percepcja wzrokowa, słuchowa, sprawność grafomotoryczna, lateralizacja)	
[Jw.]	[Jw.]
Rozwoju sfery emocjonalno-motywacyjnej	
[Jw.]	[Jw.]
Rozwoju społecznego	
[Jw.]	[Jw.]

Mocne strony (+)	Słabe strony (-)
Osiągnięć w zakresie opanowania wymagań programowych	
[Jw.]	[Jw.]

Zalecenia zawarte w opinii lub orzeczeniu:

[Wpisz jak wyżej]

Uwagi⁵⁹:

Opracowanie: Piotr. Wiliński

⁵⁸ Niepotrzebne usunąć.

⁵⁹ Mogą zawierać wnioski i ustalenia zespołu.

Załącznik nr 7 Propozycja wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania dziecka / ucznia

Zamieszczony poniżej schemat wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania dziecka lub ucznia spełnia wymagania § 6 ust.10 rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U., poz. 1578) oraz rozporządzenia MEN z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. poz. 1113 ze zm.)

Nazwa szkoły lub placówki

Imię i nazwisko ucznia Data jego urodzenia	Oznaczenie klasy	Podstawa WOFU (nr orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, data jego wydania)
		Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego nr [tu wpisz nr] z dnia [tu wpisz datę]
Orzeczenie wydane przez:	[Tutaj wpisz nazwę poradni, która wydała orzeczenie]	
Orzeczenie wydane na czas:	[Tutaj wpisz czas, na który orzeczenie zostało wydane]	
Orzeczenie wydane z uwagi na:	[Tutaj wpisz z uwagi na co orzeczenie zostało wydane]	

Zespół w składzie:

[wpisz nauczycieli i specjalistów pracujących z dzieckiem tworzących zespół]

Ustalił wielospecjalistyczna ocenę poziomu funkcjonowania ucznia w dniu .....

Zagadnienia	Ustalenia
Diagnoza zawarta w orzeczeniu i sformułowane na jej podstawie wnioski	[Tutaj wpisz ustalenia]
Indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne	[Tutaj wpisz ustalenia]
Mocne strony, predyspozycje, zainteresowania i uzdolnienia ucznia	[Tutaj wpisz ustalenia]
Przyczyny niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu ucznia, w tym bariery i ograniczenia utrudniające funkcjonowanie i uczestnictwo ucznia w życiu przedszkolnym lub szkolnym	[Tutaj wpisz ustalenia]

Napotymane trudności w zakresie włączenia ucznia w zajęcia realizowane wspólnie z oddziałem/grupą (w przypadku ucznia realizującego wybrane zajęcia indywidualnie lub w grupie liczącej do 5 uczniów)	[Tutaj wpisz ustalenia]
--	-------------------------

Ocenę efektywności indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego Realizowanego w okresie: Od ..... do	[Tutaj wpisz ustalenia i wprowadź ewentualne zmiany w ustaleniach powyżej]
---	--

Data

Podpisy członków zespołu

Podpis rodziców

Opracowanie: Piotr Wiliński

Załącznik nr 8 Propozycja indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego

CZĘŚĆ A: DANE DZIECKA / UCZNIĄ

Imię i nazwisko ucznia	PESEL	Data urodzenia	Oddział	Dane do korespondencji z rodzicami

CZĘŚĆ B: DOKUMENT STANOWIĄCY PODSTAWĘ OPRACOWANIA DLA UCZNIĄ INDYWIDUALNEGO PROGRAMU EDUKACYJNO - TERAPEUTYCZNEGO

Pełna nazwa dokumentu	Orzeczenie nr [...] o potrzebie kształcenia specjalnego z uwagi na [...], z dnia [wpisz datę], wydane przez Zespół Orzekający działający przy Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej [wpisz pełną nazwę Poradni).	Okres obowiązywania IPET	
Arkusze WOPFU	Arkusze Wielospecjalistycznej Oceny poziomu Funkcjonowania Ucznia [imię i nazwisko ucznia/dziecka] opracowany dnia [wpisz datę]		

CZĘŚĆ C: SKŁAD ZESPOŁU OPRACOWUJĄCEGO PROGRAM

Imię i nazwisko / funkcja	Imię i nazwisko / funkcja	Imię i nazwisko / funkcja	Na koordynatora zespołu wyznaczam:
			Podpis dyrektora

CZĘŚĆ D: DOSTOSOWANIE PROGRAMU WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO / PROGRAMU NAUCZANIA DO INDYWIDUALNYCH POTRZEB ROZWOJOWYCH I EDUKACYJNYCH ORAZ MOŻLIWOŚCI PSYCHOFIZYCZNYCH UCZNIĄ*

* z uwzględnieniem zaleceń zawartych w orzeczeniu opisanych w CZĘŚCI B.

1. Zakres i sposób dostosowania		W tym: metody i formy pracy z dzieckiem lub uczniem		
2. Zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z dzieckiem / uczniem	Ukierunkowane na poprawę funkcjonowania ucznia, w tym – w zależności od potrzeb – na komunikowanie się ucznia z otoczeniem z użyciem wspomagających i alternatywnych metod komunikacji (AAC), oraz wzmacnianie jego uczestnictwa w życiu przedszkolnym lub szkolnym poprzez oddziaływania rewalidacyjne, resocjalizacyjne lub socjoterapeutyczne			
3. Formy udzielania pomocy psychologiczno - pedagogicznej		W tym: okres udzielenia dziecku pomocy	W tym: Wymiar godzin	
4a. Działania wspierające rodziców dziecka /ucznia		4b. Zakres współdziałania z instytucjami zewnętrznymi		
5. Zajęcia rewalidacyjne / resocjalizacyjne / socjoterapeutyczne oraz inne zięcia		W tym: sposób realizacji zajęć		
6. Zakres współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami dziecka w realizacji	zaleceń zawartych w orzeczeniu/opinii			
	warunków do nauki, sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych			
	zajęć specjalistycznych pomocy psychologiczno – pedagogicznej			
	innych zajęć, w szczególności rewalidacyjnych / resocjalizacyjnych / socjoterapeutycznych			
	Integrację dziecka / ucznia ze środowiskiem rówieśniczym (w tym osobami pełnosprawnymi)			
przygotowanie uczniów do samodzielności w życiu dorosłym				
7. Rodzaj i sposób dostosowania warunków organizacji kształcenia do rodzaju niepełnosprawności ucznia, w tym w zakresie wykorzystywania technologii wspomagających to kształcenie				
8. Wybrane zajęcia wychowania przedszkolnego lub zajęcia edukacyjne, które są realizowane indywidualnie z uczniem lub w grupie liczącej do 5 uczniów.				

Podpisy członków Zespołu			
Wyznaczam na podstawie IPET zajęcia edukacyjne, zintegrowane działania i zajęcia na rzecz ucznia	W wymiarze niezmienionym względem IPET / w wymiarze zmienionym (opis i uzasadnienie zmian):		Podpis dyrektora
Składam wniosek o otrzymanie kopii niniejszego programu	Data:		Podpis rodzica / pełnoletniego ucznia:

ZAŁĄCZNIK 1. HARMONOGRAM SPOTKAŃ ZESPOŁU

Udzielam członkom zespołu opracowującego IPET dla [wpisz imię i nazwisko ucznia] (PESEL: [wpisz numer PESEL]) upoważnienia do zawiadamiania rodziców dziecka / rodziców ucznia / pełnoletniego ucznia o terminie każdego spotkania zespołu i możliwości uczestniczenia w nim.

(podpis i pieczęć dyrektora)

Data posiedzenia	Cel posiedzenia	Zawiadomienie	Potwierdzenie zawiadomienia (podpis rodzica / ów)
		Z upoważnienia dyrektora zawiadamiam o terminie spotkania zespołu i możliwości uczestniczenia w nim.	

Opracowanie: Mateusz Wiliński i Piotr Wiliński

Załącznik 9 Zadania nauczycieli, wychowawców klas i wychowawców grup wychowawczych oraz specjalistów zatrudnionych w przedszkolu, szkole lub placówce

Zadania	
Nauczycieli i wychowawców oraz specjalistów ⁶⁰	<p><u>I. Do zadań nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów w przedszkolu, szkole i placówce należy w szczególności:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) rozpoznawanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów; 2) określanie mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów; 3) rozpoznawanie przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie uczniów i ich uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły lub placówki; 4) podejmowanie działań sprzyjających rozwojowi kompetencji oraz potencjału uczniów w celu podnoszenia efektywności uczenia się i poprawy ich funkcjonowania; 5) współpraca z poradnią w procesie diagnostycznym i postdiagnostycznym, w szczególności w zakresie oceny funkcjonowania uczniów, barier i ograniczeń w środowisku utrudniających funkcjonowanie uczniów i ich uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły lub placówki oraz efektów działań podejmowanych w celu poprawy funkcjonowania ucznia oraz planowania dalszych działań. <p><u>II. Nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych oraz specjaliści w przedszkolu, szkole i placówce prowadzą w szczególności:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) w przedszkolu – obserwację pedagogiczną mającą na celu wczesne rozpoznanie u dziecka dysharmonii rozwojowych i podjęcie wczesnej interwencji, a w przypadku dzieci realizujących obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne – obserwację pedagogiczną zakończoną analizą i oceną gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole (diagnoza przedszkolna); 2) w szkole: <ol style="list-style-type: none"> a) obserwację pedagogiczną w trakcie bieżącej pracy z uczniami mającą na celu rozpoznanie u uczniów: <ul style="list-style-type: none"> • trudności w uczeniu się, w tym w przypadku uczniów klas I–III szkoły podstawowej deficytów kompetencji i zaburzeń sprawności językowych oraz ryzyka wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się, a także potencjału ucznia i jego zainteresowań, • szczególnych uzdolnień, b) wspomaganie uczniów w wyborze kierunku kształcenia i zawodu w trakcie bieżącej pracy z uczniami. <p><u>III. W przypadku stwierdzenia, że uczeń ze względu na potrzeby rozwojowe lub edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne wymaga objęcia pomocą psychologiczno-pedagogiczną, <u>nauczyciel, wychowawca grupy wychowawczej lub specjalista niezwłocznie udzielają uczniowi tej pomocy w trakcie bieżącej pracy z uczniem i informują o tym:</u></u></p> <ul style="list-style-type: none"> • w przypadku szkoły i placówki, w której funkcjonuje szkoła – wychowawcę klasy; • w przypadku przedszkola i placówki, w której nie funkcjonuje szkoła – dyrektora przedszkola lub placówki. <p><u>IV. W przypadku uczniów objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną wychowawcy grup wychowawczych i specjaliści udzielający uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej <u>wspierają nauczycieli obowiązkowych zajęć edukacyjnych w dostosowaniu sposobów i metod pracy do możliwości psychofizycznych ucznia.</u></u></p> <p><u>V. Nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych i specjaliści udzielający pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniowi w formach przewidzianych w rozporządzeniu <u>oceniają efektywność udzielonej pomocy i formułują wnioski dotyczące dalszych działań mających na celu poprawę funkcjonowania ucznia.</u></u></p>

⁶⁰ Zobacz § 20 ust. 1-3 oraz 8 i 9 rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591) oraz § 19 ust. 1-3 oraz 8 i 9 rozporządzenia MEN z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2013, poz. 532 ze zm.).

Wychowawców klas lub dyrektorów ⁶¹	<p>1) Wychowawca klasy lub dyrektor przedszkola lub placówki, w których nie funkcjonuje szkoła,</p> <ul style="list-style-type: none"> • informuje innych nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych lub specjalistów o potrzebie objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną w trakcie ich bieżącej pracy z uczniem, jeżeli stwierdzi taką potrzebę, • we współpracy z nauczycielami, wychowawcami grup wychowawczych lub specjalistami planuje i koordynuje pomoc psychologiczno-pedagogiczną w ramach zintegrowanych działań nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów oraz bieżącej pracy z uczniem. <p>2) W przypadku stwierdzenia przez wychowawcę klasy lub dyrektora przedszkola lub placówki, że konieczne jest objęcie ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną w formach przewidzianych w rozporządzeniu, to dyrektor przedszkola, szkoły lub placówki ustala formy udzielania tej pomocy, okres ich udzielania oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy będą realizowane. Przy ustalaniu wymiaru poszczególnych form udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej uwzględnia się wymiar godzin ustalony dla poszczególnych form udzielania uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej.</p> <p>3) Wychowawca klasy lub dyrektor przedszkola lub placówki, wychowawcy grup wychowawczych lub specjaliści, planując udzielanie uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej, współpracują z rodzicami ucznia albo pełnoletnim uczniem oraz, w zależności od potrzeb, z innymi podmiotami.</p>
---	--

Opracowanie: Piotr Wiliński

Poniżej zamieszczono graficzną reprezentację tabeli wypracowaną na podstawie rozporządzenia przez nauczycieli Szkoły Podstawowej w Słupi Wielkiej.

Wielkie podziękowania!

---

⁶¹ Zobacz § 20 ust. 4-6 rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591) oraz § 19 ust. 4-6 rozporządzenia MEN z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2013, poz. 532 ze zm.).

ROZPOZNAJE
INDYWIDUALNE POTRZEBY ROZWOJOWE
ORAZ MOŻLIWOŚCI PSYCHOFIZYCZNE

WSPÓŁPRACUJE
Z PORADNIĄ

NAUCZYCIEL

OKREŚLA MOCNE STRONY
I PREDYSPOZYCJE UCZNIĄ

PODEJMUJE DZIAŁANIA
SPRZYJAJĄCE ROZWOJOWI KOMPETENCJI
ORAZ POTENCJAŁU UCZNIĄ

ROZPOZNAJE PRZYCZYNY
NIEPOWODZEŃ I TRUDNOŚCI

NAUCZYCIELE

OBSERWACJA PEDAGOGICZNA
W TRAKCIE BIEŻĄCEJ PRACY Z UCZNIEM

WYCHOWAWCA

współpracuje
z rodzicami
i innymi podmiotami

informuje
pozostatych nauczycieli
i specjalistów o potrzebie
objęcia ucznia PPP

planuje
i kontroluje pomoc

informuje
rodziców o objęciu
uczniów PPP
(formach i wymiarze
godzin)

DYREKTOR

USTALA FORMY POMOCY
OKRES ICH UDZIELANIA ORAZ WYMIAR GODZIN

NAUCZYCIELE I SPECJALIŚCI

- o logopeda
- o pedagoga
- o terapeuta

udzielają pomocy
w trakcie bieżących zajęć
i na zajęciach dodatkowych

oceniają efektywność
udzielanej pomocy
i formułują wnioski (2 razy w roku)

WYCHOWAWCĄ

PLANUJĄC DALSZĄ POMOC UWZGLĘDNIĄ W/W WNIOSKI

Załącznik nr 10 Zadania specjalistów zatrudnionych w przedszkolu, szkole lub placówce

Zadania	
Psychologa lub pedagoga ⁶²	<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie badań i działań diagnostycznych uczniów, w tym diagnozowanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów w celu określenia mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły i placówki; • diagnozowanie sytuacji wychowawczych w przedszkolu, szkole lub placówce w celu rozwiązywania problemów wychowawczych stanowiących barierę i ograniczających aktywne i pełne uczestnictwo ucznia w życiu przedszkola, szkoły i placówki; • udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej w formach odpowiednich do rozpoznanych potrzeb; • podejmowanie działań z zakresu profilaktyki uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży; • minimalizowanie skutków zaburzeń rozwojowych, zapobieganie zaburzeniom zachowania oraz inicjowanie różnych form pomocy w środowisku przedszkolnym, szkolnym i pozaszkolnym uczniów; • inicjowanie i prowadzenie działań mediacyjnych i interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych; • pomoc rodzicom i nauczycielom w rozpoznawaniu i rozwijaniu indywidualnych możliwości, predyspozycji i uzdolnień uczniów; • wspieranie nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i innych specjalistów w <ol style="list-style-type: none"> a) rozpoznawaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów w celu określenia mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły i placówki, b) udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej..
Logopedy ⁶³	<ul style="list-style-type: none"> • diagnozowanie logopedyczne, w tym prowadzenie badań przesiewowych w celu ustalenia stanu mowy oraz poziomu rozwoju językowego uczniów; • prowadzenie zajęć logopedycznych dla uczniów oraz porad i konsultacji dla rodziców i nauczycieli w zakresie stymulacji rozwoju mowy uczniów i eliminowania jej zaburzeń; • podejmowanie działań profilaktycznych zapobiegających powstawaniu zaburzeń komunikacji językowej we współpracy z rodzicami uczniów; • wspieranie nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i innych specjalistów w: <ol style="list-style-type: none"> a) rozpoznawaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów w celu określenia mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły i placówki, b) udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

⁶² Zobacz § 24 rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591) oraz § 23 Rozporządzenie MEN z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 532 oraz z 2017 r., poz. 1643)

⁶³ Zobacz § 25 rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591) oraz § 24 Rozporządzenie MEN z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 532 oraz z 2017 r., poz. 1643)

Doradcy zawodowego ⁶⁴	<ul style="list-style-type: none"> • systematyczne diagnozowanie zapotrzebowania uczniów na informacje edukacyjne i zawodowe oraz pomoc • w planowaniu kształcenia i kariery zawodowej; • gromadzenie, aktualizacja i udostępnianie informacji edukacyjnych i zawodowych właściwych dla danego poziomu kształcenia; • prowadzenie zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu z uwzględnieniem rozpoznanych mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów; • koordynowanie działalności informacyjno-doradczej prowadzonej przez szkołę i placówkę; • współpraca z innymi nauczycielami w tworzeniu i zapewnieniu ciągłości działań w zakresie zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu; • wspieranie nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i innych specjalistów w udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej. <p>W przypadku braku doradcy zawodowego w szkole lub placówce dyrektor szkoły lub placówki wyznacza nauczyciela, wychowawcę grupy wychowawczej lub specjalistę realizującego ww. zadania</p>
Terapeuty pedagogicznego ⁶⁵	<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie badań diagnostycznych uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi lub specyficznymi trudnościami w uczeniu się w celu rozpoznawania trudności oraz monitorowania efektów oddziaływań terapeutycznych; • rozpoznawanie przyczyn utrudniających uczniom aktywne i pełne uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły i placówki; • prowadzenie zajęć korekcyjno-kompensacyjnych oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym; • podejmowanie działań profilaktycznych zapobiegających niepowodzeniom edukacyjnym uczniów, we współpracy z rodzicami uczniów; • wspieranie nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i innych specjalistów w: <ul style="list-style-type: none"> a) rozpoznawaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów w celu określenia mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły i placówki, b) udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagog

Opracowanie: Piotr Wiliński

⁶⁴ Zobacz § 26 rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591) oraz § 25 rozporządzenie MEN z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 532 oraz z 2017 r., poz. 1643)

⁶⁵ Zobacz § 27 rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591) oraz § 26 rozporządzenie MEN z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 532 oraz z 2017 r., poz. 1643)

VII. Wykaz aktów prawnych stanowiących podstawę opracowania:

Rozporządzenie MEN z dnia 23 kwietnia 2013 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim (Dz. U. z 2013 poz. 529)

Rozporządzenie MEN z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 532 oraz z 2017 r., poz. 1643)

Rozporządzenie MEN z dnia 28 sierpnia 2014 r. w sprawie indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. poz. 1157 oraz z 2017 r., poz. 1656)

Rozporządzenie MEN z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. poz. 1113 oraz z 2017 r., poz. 1652)

Rozporządzenie MEN z dnia z dnia 17 marca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz.U. z 2017, poz. 649)

Rozporządzenie MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591)

Rozporządzenie MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. poz. 1578)

Rozporządzenie MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. poz. 1616)

Rozporządzenie MEN z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci (Dz. U. poz. 1635)

Rozporządzenie MEN z dnia 7 września 2017 w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (Dz. U. z 2017 poz.1743)

Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2016 r. poz. 1943 ze zm.).

Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375)

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59 i 949)

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. - Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017, poz. 60 i 949)